

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ เป็นตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยอาศัยความตามข้อ 4 และข้อ 58 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 และ มาตรา 30 ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.2523 ให้มีหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติราชการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการภายในเขตอำเภอ นอกจากนี้โดยเหตุที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรมเพียงกรมเดียวของกระทรวงศึกษาธิการที่แบ่งส่วนราชการออกเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ ระดับจังหวัดและอำเภอ อีกทั้งเพื่อให้การปฏิบัติราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีการประสานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีคำสั่งที่ 687/2519 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2519 กำหนดให้ศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการประจำอำเภออีกบทบาทหนึ่ง

จากข้อกำหนดของกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งดังกล่าวข้างต้น อ่านาจอหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอจึงมี 3 ลักษณะ คือ

1. เป็นผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติราชการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการภายในเขตอำเภอ
2. มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติของคณะรัฐมนตรีซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการหรือหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ
3. ประสานงานกับส่วนราชการ ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องโดยตรงกับนโยบาย

โครงการ และเอกลักษณ์การศึกษาไทย เพื่อให้การจัดการศึกษาในเขตอำเภอดำเนิน
ไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวง 2527 : 2)

ท่วยอ่านาจหน้าทีใน 3 ลักษณะนี้ ศึกษาธิการอำเภอจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำ
ทางการศึกษา เป็นผู้ริเริ่มพิจารณาวางแผน ทำเนิการและประสานงานการกำเนิการ
ก้านการศึกษา การศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของอำเภอ เพื่อให้เจริญก้าวหน้าตรง
ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาชาติ ตลอดจนถึงเป้าหมาย
และนโยบายของรัฐบาล โดยกำเนิการให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ความจำเป็น
และความต้องการของประชาชนสืบต่อไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงลักษณะงานและการปฏิบัติงานตามบทบาทอ่านาจ
หน้าทีของศึกษาธิการอำเภอ พบว่า นับตั้งแต่มีตำแหน่งกรรมการอำเภอซึ่งเป็นต้นกำเนิด
ของตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2462 ในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้วิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้มี
การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ในบางครั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงชื่อตำแหน่ง
แต่บางครั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบการบริหารการศึกษาซึ่งเป็นผลกระทบท่อการปฏิบัติ
งานโดยตรงของศึกษาธิการอำเภอ ดังเช่นการเปลี่ยนแปลงในระบบการบริหารการศึกษา
ในระดับประถมศึกษา กล่าวคือ

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2467 - พ.ศ.2508 บทบาทของศึกษาธิการอำเภอเน้นหนักไป
ที่การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยปฏิบัติหน้าที่ในก้านการบริหารงานบุคคล
การเงิน อาคารสถานที่ และอื่น ๆ

ปี พ.ศ.2508 - พ.ศ.2523 จากแนวนโยบายของรัฐที่ชะโอนการศึกษาไป
ให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น รัฐบาลได้ประกาศโอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภท
ไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด บทบาทและการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ จึง
เปลี่ยนไปจากเดิมที่มีภารกิจในงานการศึกษาประชาบาลทั้งหมดกลายเป็นเหลือเพียงก้าน
การบริหารงานทางวิชาการเท่านั้น (สมชัย วุฒิปรีชา อ้างถึงใน วันเต็ม มณีโกคา
2525 : 13)

ต่อมาในปี พ.ศ.2523 - ปัจจุบัน เมื่อรัฐบาลได้ประกาศพระราชบัญญัติโอนกิจการโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษาไปยังสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ บทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอจึงเปลี่ยนไปเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นกรรมการในคณะกรรมการการประถมศึกษาในระดับอำเภอ

จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในระบบบริหารการศึกษาจะเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอได้มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ในปัจจุบันเพื่อให้การบริหารงานของสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอมีรูปแบบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการโดยมติของอธิบดีทุกกรมจึงได้พิจารณากำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่และโครงสร้างการบริหารงานสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอขึ้นใหม่โดยประมวลจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ให้ศึกษานิเทศก์อำเภอปฏิบัติงานเน้นหนักในลักษณะเป็นศูนย์ 3 ศูนย์ คือ

1. ศูนย์บริการและประสานงาน
2. ศูนย์ข้อมูลสถิติและวางแผน
3. ศูนย์ติดตามและประเมินผล

จากลักษณะดังกล่าว บทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอในปัจจุบันและอนาคต จะเน้นในลักษณะของการประสานงาน การรวบรวมข้อมูล การบริการ และการรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งบทบาทและการปฏิบัติงานตามโครงสร้างใหม่นี้ จะไม่สามารถที่จะตั้งอยู่บนฐานะของการใช้อำนาจหน้าที่ แต่จะอยู่บนฐานของการประสานเชื่อมโยงกับบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ เป็นสำคัญ

เมื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอเท่าที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จากผลการวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วสมบูรณ์ (2525 : ฉ) พบว่า ประสพปัญหามากในด้านการขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ปัญหาในด้านการอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์อำเภอที่ไม่ชัดเจนและขาดกฎหมายรองรับ

การมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละกรมที่ไม่เป็นแนวเดียวกัน การไม่มีอำนาจในการสั่งการหรือตรวจสอบควบคุมสถานศึกษา การขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในขณะเดียวกัน บรรจง ชูสกุลชาติ (อ้างถึงใน วันเกษม ภูมิโกภา 2525 : 2) ได้กล่าวถึงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอที่ปฏิบัติงาน ในปัจจุบันนี้ว่า เป็นการปฏิบัติงานที่ยึดขนบธรรมเนียมประเพณีของทางราชการเป็นแนวทางปฏิบัติราชการ มิได้มีกฎหมาย ระเบียบบริหารการศึกษาใดเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน จึงสร้างความขัดแย้งในวงการศึกษาอย่างมาก

แม้ว่าสภาพปัญหาบางประการที่กล่าวมาแล้วนั้นได้ลดลงจากการปรับปรุงบทบาทอำนาจหน้าที่และโครงสร้างการบริหารงานสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอชั้นใหม่ แต่ปัญหาบางประการก็ยังคงมีอยู่ นอกจากนี้ยังมีสภาพปัญหาอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วคือ ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับตัวศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งได้แก่ ปัญหาในบทบาทและปัญหาความขัดแย้งในบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอซึ่งจะเป็นผลกระทบไปถึงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติตนของศึกษานิเทศก์อำเภอในการปฏิบัติงานตามบทบาท อำนาจ และหน้าที่

โดยเหตุผลความเป็นจริง บทบาทยอมที่จะมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคลากรตำแหน่งซึ่งจะมี 2 ลักษณะคือ พฤติกรรมตามบทบาทที่จะทำให้การครองตำแหน่งของตนเองคงอยู่ตลอดไป และพฤติกรรมตามบทบาทที่สอดคล้องกับความคาดหวังของบุคคลากรอื่น การที่จะแสดงบทบาทตนให้ประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับความต้องการของบุคคลนั้น บทบาทที่คาดหวังในที่นี้หมายถึงการกระทำหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ที่บุคลากรตำแหน่งควรจะมีนั่นเอง (D.L.Still อ้างถึงใน รังสรรค์ ทิมพันธ์พงษ์ 2521 : 13-14) ด้วยเหตุนี้ เมื่อบทบาท อำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอได้เปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตนของศึกษานิเทศก์อำเภอก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย มิฉะนั้นจะเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งขึ้น

ปัญหาในบทบาทและปัญหาความขัดแย้งในบทบาทดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นกับบุคลากรตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอใน 2 ลักษณะคือ ในลักษณะแรกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามบทบาทที่จะทำให้การครองตำแหน่งของตนเองคงอยู่ตลอดไป โดยที่การเข้าสู่ตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอมีพื้นฐานส่วนใหญ่มาจากการรับโอนข้าราชการครูในกรมต่าง ๆ สังกัดกระทรวง-

ศึกษาธิการเพื่อเข้าดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอซึ่งจะเข้าสู่ตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอในโอกาสต่อไป ข้าราชการครูทั้งกลุ่มมักจะมาจากสายผู้สอนที่ไม่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารการศึกษามาก่อน และเมื่อเข้าสู่ตำแหน่งแล้วการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับบทบาทที่ทำได้ยากเนื่องจากยังไม่มีกรรวบรวมข้อพฤติกรรมตามบทบาทของศึกษาธิการอำเภอเอาไว้ แม้ว่าจะได้มีการระบุไว้ตามกระบวนการสรรหาในภาคความเหมาะสมกับตำแหน่ง แต่ก็เป็นการกำหนดไว้เพียงกว้าง ๆ กล่าวคือ ความรู้ที่อาจใช้เป็นประโยชน์สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ ความสามารถ ประสบการณ์ ท่วงทีวาจา อุปนิสัย อารมณ์ ทัศนคติ การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น งาน สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เขาวินิจฉัย และบุคลิกภาพอย่างอื่น ภัยเหตุนี้จึงเป็นผลให้ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานโดยอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวในการปฏิบัติงานและไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเมื่อบทบาท อำนาจหน้าที่เปลี่ยนแปลงไป ดังเช่นผลการวิจัยของ วันเฉลิม นทีโลกา (2525 : จ) ซึ่งพบว่า ลักษณะพฤติกรรมผู้นำของศึกษาธิการอำเภอที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งก่อน พ.ศ.2509 กับศึกษาธิการอำเภอที่ได้รับการแต่งตั้งหลังจากปี พ.ศ.2509 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ ในบางครั้งก็กลายเป็นปัญหาของผู้ดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ

ในลักษณะที่ 2 ใ้แก่ปัญหาพฤติกรรมตามบทบาทที่สอดคล้องกับความคาดหวังของบุคคลอื่น เนื่องจากตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติงานในฐานะผู้ประสานงานและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น อีกทั้งมีหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการพิจารณาวางแผน ดำเนินการและประสานงานการดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการศึกษาของอำเภอให้มีความเจริญก้าวหน้า การที่ศึกษาธิการอำเภอจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับหลายฝ่าย พฤติกรรมตามบทบาทของศึกษาธิการอำเภอ ความความคาดหวังของผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงานและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง หากพฤติกรรมตามบทบาทที่คาดหวังมีความสอดคล้องก็ย่อมที่จะทำให้การปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอเป็นไปด้วยความราบรื่น ใ้ผลดีมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้ามหากพฤติกรรมตามบทบาทของศึกษาธิการอำเภอไม่สอดคล้องตามความคาดหวัง ก็ย่อมที่จะเป็นปัญหาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษาธิการ

เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ กัลยา รัตนบรรพต (2513 : 5) กล่าวว่า การดำเนินงานของศึกษานิเทศก์อำเภอจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับโครงสร้างสัมพันธ์ของศึกษานิเทศก์อำเภอ ถ้าศึกษานิเทศก์อำเภอมีความสัมพันธ์อันดีกับนายอำเภอ ย่อมที่จะช่วยให้การดำเนินการด้านการศึกษาเป็นไปโดยความราบรื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นกับผู้บริหารในหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้เช่นเดียวกัน

โดยเหตุที่พฤติกรรมของศึกษานิเทศก์อำเภอมีส่วนสัมพันธ์ที่สืบเนื่องมาจากคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่พึงมีของตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ แม้ว่าจะได้มีการกำหนดไว้ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งหรือตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสำหรับการคัดเลือกบุคลากร แต่ก็เป็นการกำหนดไว้โดยเฉพาะตำแหน่งเท่านั้น ในส่วนที่มาจากความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยังไม่เป็นที่ปรากฏ ทว่าเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในอันที่จะศึกษาถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์อำเภอตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นการรวบรวมลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์อำเภอ เป็นประโยชน์ต่อผู้ดำรงตำแหน่งและวงการศึกษานในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์อำเภอ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์อำเภอ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชากรใน 3 กลุ่มคือ
 - 1.1 ศึกษานิเทศก์อำเภอ

1.2 ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งได้แก่ ประธานกลุ่มโรงเรียนเอกชน
ประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้อำนวยการศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศึกษาธิการจังหวัด

1.3 ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายอำเภอและผู้ว่า
ราชการจังหวัด

2. ศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการอำเภอตามลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพ
มนุษยสัมพันธ์ และความประพฤติ

2.2 ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการ
ความสามารถในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. ศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรในภาคกลาง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการสามารถที่จะนำผลการวิจัยไปเป็นแนว
ทางประกอบการพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเพื่อดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ

2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการฝึกอบรมศึกษาธิการอำเภอให้เป็นผู้ที่มี
ความเหมาะสมสำหรับหน้าที่ในตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ

3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางของศึกษาธิการอำเภอในการพัฒนา ปรับปรุง
ตนเอง

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึก ความเข้าใจ และ
การรับรู้ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือตัวอักษร

2. ศึกษาธิการอำเภอ หมายถึง ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถูกส่งไปประจำอำเภอในฐานะตัวแทนกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติราชการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการในเขตอำเภอ

3. ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เป็นผู้บริหารและให้การศึกษา ในการศึกษาวิจัยนี้หมายถึงผู้บริหารการศึกษา 2 กลุ่มซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอ คือ

3.1 ผู้บริหารการศึกษาซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้บริหารและให้การศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ ประธานกลุ่มโรงเรียนเอกชน ประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน

3.2 ผู้บริหารการศึกษาซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาที่ไม่สังกัดโรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และศึกษาธิการจังหวัด

4. ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง บุคลากรที่มีตำแหน่งทางการศึกษาโดยตรง แต่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในเขตของการปกครอง ได้แก่

4.1 นายอำเภอ ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอและรับผิดชอบงานบริหารราชการภายในเขตอำเภอ

4.2 ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดและรับผิดชอบงานบริหารราชการภายในเขตจังหวัด

5. ลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการอำเภอ หมายถึง ลักษณะที่ศึกษาธิการอำเภอควรจะมีตามที่กำหนดไว้ เป็นคุณสมบัติในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งและลักษณะอันเป็นที่ต้องการของกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น

1. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- 1.1 บุคลิกภาพ
- 1.2 มนุษยสัมพันธ์
- 1.3 ความประพฤติ

2. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย

- 2.1 ความรู้ทางวิชาการ
- 2.2 ความสามารถในการปฏิบัติงาน
- 2.3 ภาวะผู้นำ
- 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6. ภาคกลาง ในงานวิจัยนี้หมายถึง พื้นที่ซึ่งครอบคลุมถึงเขตการศึกษา 4 เขตการศึกษาคือ เขตการศึกษา 1, 5, 6 และ 12 ประกอบด้วย 25 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี สมุทรสงคราม พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี สระบุรี อุทัยธานี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท ปราจีนบุรี นครนายก ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ผู้วิจัยจะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์อำเภอจากกลุ่มประชากรดังต่อไปนี้ คือ

1.1 ศึกษานิเทศก์อำเภอทุกอำเภอในภาคกลาง รวม 188 อำเภอ เป็นจำนวน 188 คน

1.2 ผู้บริหารการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งได้แก่

1.2.1 ประธานกลุ่มโรงเรียนเอกชนทุกกลุ่มในภาคกลาง
รวมจำนวน 25 คน

- 1.2.2 ประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกกลุ่มในภาคกลาง
รวมจำนวน 25 คน
- 1.2.3 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด รวม
จำนวน 25 คน
- 1.3 ผู้บริหารการศึกษาที่ไม่สังกัดโรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษา
ที่เรียกชื่ออย่างอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้แก่
 - 1.3.1 หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอในภาคกลาง
รวม 188 อำเภอ เป็นจำนวน 188 คน
 - 1.3.2 ศึกษาธิการจังหวัดทุกจังหวัดในภาคกลาง รวมเป็น
จำนวน 25 คน
- 1.4 ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่
 - 1.4.1 นายอำเภอทุกอำเภอในภาคกลาง รวม 188 อำเภอ
เป็นจำนวน 188 คน
 - 1.4.2 ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดในภาคกลาง รวมเป็น
จำนวน 25 คน

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากประชากรในแต่ละกลุ่มมีจำนวนที่ไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือ จะดำเนินการโดย

2.1.1 ศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ
ของผู้บริหารการศึกษา

2.1.2 สร้างแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบ
สอบถาม มีลักษณะเป็นการเลือกตอบ (Check-list) โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ
วุฒิการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถามที่ครอบคลุมถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรอำเภอ ตามลักษณะและขอบข่ายดังต่อไปนี้

1. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

- 1.1 บุคลิกภาพ
- 1.2 มนุษยสัมพันธ์
- 1.3 ความประพฤติ

2. ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพ

- 2.1 ความรู้ทางวิชาการ
- 2.2 ความสามารถในการปฏิบัติงาน
- 2.3 ภาวะผู้นำ
- 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สำหรับแบบสอบถามในตอนนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 5 ระดับ และกำหนดค่าน้ำหนักค่าตอบเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended) เพื่อจะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรอำเภอประการอื่น นอกเหนือจากที่ปรากฏในแบบสอบถาม

2.2 การปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม จะดำเนินการโดย

2.2.1 หา validity โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ วิจารณ์ให้ความเห็น รับข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านเนื้อหาและส่วนวนภาษา

2.2.2 หากค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามแต่ละข้อ โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มทดลอง นำผลที่ได้กลับมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการหาค่าที่ (t-test) ระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกับกลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ ข้อที่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 1.75 ถือเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

2.2.3 ท้า Reliability โดยวิธี Coefficient alpha ของ Cronbach

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา และขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนโดยทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธี
หาค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชากรผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศการอำเภอ ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มประชากรเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศการอำเภอ ใช้วิธี ANOVA

4.4 การวิเคราะห์ลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศการอำเภอจากแบบสอบถามปลายเปิด อาศัยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.5 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science)

ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามศัพท์เฉพาะ และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสาร วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง ความเป็นมาของศึกษานิเทศการอำเภอ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศการอำเภอ ศึกษานิเทศการอำเภอ กับลักษณะที่พึงประสงค์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 เสนอวิธีการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วย
วัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวม
ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ศึกษานิเทศก์อำเภอ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชากร
เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์อำเภอ

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ประกอบด้วย หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย แบบสอบถาม
เพื่อการวิจัย และประวัติการศึกษาของผู้วิจัย